

Чөл олох

ЧЭБДИГИРДЭР СОЮЗ ТЭРИЛИННЭ

Олунньу 21 күнүгэр 16 киһилээх Нам улууһун делегацията Дьокуускайга «Чэбдик, доруобай олоху — оҕолорбутугар уонна төрөөбүт Сахабыт сиригэр» дигэн девизтээх республиканский форумна кытынна.

Норуоттар генофондаларын харыстыыр департамент директора В. К. Кириллина форуму салайда уонна ытыгыла турар үлэлэр хаамыыларын билиһиннэрдэ.

Эбиттэн киһиэ 5 секцияга арахсан үлэ барда, түмүккэ секцияларга элбэх этиилэр кириртэрэ бэлиэтэнэ.

Форум бүтэһигэр 9 киһиттэн састааптаах республиканский чэбдигир-дэр Союз тэрилиннэ уонна ынгыры сырук бигэргэнэ.

Дьокуускайга медьытрезивителгэ тутулан сыгыыга куораты кытта үс улууну ааттаабыттарыгар Нам улуунуттан 364 киһи тутулан сыппыт, бу истэргэ олус кумааһын.

Р. ЛУКИНА

АЙЫЛБАЛЫЫН АЛТЫС

Учуутал — Иванов Порфирий Корнеевич 50 сыллаах уһундуктаах үлэтин түмүгэр «Орфокоом» (Детка) системаны тус бэйэтин этинэн хааньнан киһи үс кута чөл буолуоруна хааньны да ырыыга бэриммэтин да-

нан көпсүйүлэр. Биэр чугас доҕорум маньык көпсөөн турар. Киһи оҕото эмискэ былдыһан, онтон сылтаан ыйы-ыйынан аһыы уу утахтамыт, оҕотун уңуоҕар итирэр-итирэр тахсар буолбут, сороҕор онно халлаан сырдыар диэри суллар эбит.

Кэрэ эйгэтигэр

САЙДАМ ЫРЫА АРГЫСТААХ

Үйэлэр ыспыылары чаччы бэлиэ, үгүс элбэх событиелардаах. Билигин көлүөнэлэр араас чаылхай, умнуллубат түгэнири билбилэр.

Кыни 70-с — 80-с сылларга оройуон чизһин республикага элбэхтик көмүскээбит киһи туттар киһибит.

Эргичи талааннаах буолан, өссө Джунага тийэрэн үөрэнэн, норуот эмчитэ санга, сонун дьыаланан дьарыгынан, өссө предпринимател-лээн, бааһынай хаһаайыстыба тэри-инэн инникигэ дьулуһар.

Улуу таптыыр «көмүс күэмэйэ» Егор Васильевич Барамы-гин уонна спорт урукку «сулуһа», ырыаһыт Шахир Архипович Бело-усов иккиэн 55 саастарын томтойо-тоулан, олохторун орто омурдана-рыгар үктэннилэр.

Билини, уус-уран самодетель-ность салайааччылар, бэйэбит та-лааннаах толорооччуларыбытын, бастын артыыстарыбын кэрэ-бэ-лиэ даа таларынан, үбүлүүйдээх-сылларынан истинник эрдрдэлээн-намнарын дьонун-сэргэтин үөрдэ-күндүлүү сьылдыалларыгар баара-быт.

Бу ааттамыт табаарыстар үлээбэит уонна үлэлиир тэрлэ-лэригэр бастын тэрийээччилэр, ак-тыбыыстар, общественниктар, но-руот астынар, сөбүлүүр дуола. Ха-на да кэрэмэс дьон тута киһи му-стар, тоғуоруйар, уопсай үөрүүгэ-кыгытынар.

Уус-Алдан талааннааҕа А. А. Винокуров эдрдди эрчимнээх, эй-э-бэс-сайаҕас майгытынан, үтүө үлэ-тинэн эдрдэргэ холобур буолар, 40-сыл сценаттан түспэтэх бастын дэ-

урай сирэин саба үүммүт батта-бын быһынан харабынан көпсөп-пит. Киһи уңуоҕар куруук сьылдыар, ордук саас, сыйын, күһүн, дьыл ула-рыйар көмигэр буортулаарын туһу-нан, бэйэни кыана туттар туһуна-н, онтон да атыны ол харахтар эппи-тэр. Ол нуучча былыт буолан соҕу-руу диэки уста турбут.

Аны аас-туор көмнөр. Төһөлөөх тулууя сатааһын баарый. Дьадагы олох, сэрии, сүт дьыллара. Сиргэ силлииртэн туттуна сатыыллара. Сир ийэбит кэриэтэ. Ама ийэрэр сил-лиэн дуо?

Уһун үйэлээх сэрии ветерана Протопопов Н.Н. киһини эдр эдрэ-финэ иирбит киһи дэнээччи алҕаабы-тын туһунан көспир. Киһини көрсө-таарыйа иирэр бараахха сьылдыан би-ир киһини кытта көспөспит. Ол киһитин баһараан көрсө түспүт.

«Алаады сизхпин баарабын» — диэбит. Николай Никифорович 5 улахан баҕайы алаадыны ылан би-эрбитигэр киһитэ олус үөрбүт:

«Маны барытын кыайан сизбэспин. Бири эри сиир кыахтаахпын» — дири-дэн алҕаабыт, үһүн үйэлэнэри-гэр, дьоллоох буоларыгар баҕаран далбаатыны хаалбыт. Армияга сы-рыттагына табаарыс нууччалара кыамамка, умнаһыкка хайаан да ту-гу эмит ис сүрээттэн бизэрэригэр сүбэлииллэр эбит. Улуу норуот дьо-но муударайдарын сөҕөр. Кыамаат, кыһалдалаах кыраны да дук гын-наххына ис сүрээттэн үөрэн алгыы хаалар. Николай Никифорович арыгына хаһан да итириэр диэри испэтэ, киһн көүстөөтө үһү. Оҕо-ньор көпсөөн истэ оҕорон Учуу-тал үөрэрэр тэнини көрдүм уонна сөп түбэхэриттэн сөхтүм. Уһун үйэ-лээхтэригэр айылҕаны бары да олус таптыыр, харыстыыр дьон буолал-лар. Саха итэҕэлин ылыммыт, онно тирээтиригэр кырдыҕастар.

Хамааттаа элбэх хайысхалаах «Доруобуйа» орто оскуолат (дир. Габышев Г.Ф.) үс куппут чөл буо-ларыгар элбэх өрүттээх үлэни ыгы-тырга булаананан, айылҕаны тап-тааччы М.М. Харатаалы «Чэб-дигирди балаһаным» гугарга киһн көрүүлэрдэх. «Чэбдигирди бала-һаным» тутууну нэһилиэк обще-ственноһун дьүүлүгэр туруоран 2000 үтүө дьыаланы салгыы «Са-хам сирэ XXI үйэ» девизтээх хам-

утал үөрэрэр көрдөһүү сүрүн миэ-стэни ылар. Саха киһитэ көрсө эр-э түстэр доруоболоһор идэлээх: или-тин биэрэн, тонхох гьһан, санга таһааран.

сааһынга үлэ былааньгар киллэр-бит киһи диэн былааньн өйүөхтэрэ диэн эрэнэбин. М.М. Харатаалы «Чэбдигирди балаһаным» туһунан сиһилии сырдатара буоллар диэн баҕа санаанан аһынньым.

П.К. Иванов «Орфокоом» үөр-этин дьарыктанар буоллааххына, ону спордуан дьарыгырыыга бу-куйума. «Орфокоом» киһини космо-һы, сири кытта сизбэстиир. Салгы-ны үөһэттэн эҕирийэн ылаһын уо-на бэйэн нөгүө ытаһын. Эн сыгынаһа сиргэ үктэнэн тураһын уонна ууну эмискэ күттэҕин. Өр тур-баккын (1-2 мүн.) Аны аччыктаа-һынны саҕалыах иннинэ уонна бүтэн баран Учууталтан көрдөһөбүн сал-гыһынан тыһаһын (үөһэттэн ыла-н) Салгыһынан хайдах эр аһы-ыр курдук тыһаһын. Учуутал үөр-эҕэ ханнык баҕарар ыарыһтан эмтиир күүстээх. Таблетка эминэн туттуо суохтааххын. Боруобалаа, көмсинэн суоя. Биһиги өбүгэлэр-бит үс кутгарын толорунаары бы-лыр-былыргыттан тыһыны уунан тутталара (сууналлара), хаарынан ныискэриналлэр биллэр, үгүс ыары-ыны аччыктааһынынан эмтииллэ-рэ, балаһаннарын муосталаабатта-ра, ичигэс туалеттара хотонноро этэ.

Биһиги кыра сырыттахпытына Ядрихиский Роман Ионович диэн эдр уол хойукка дьылы сөтүөлэт-рэр. Оттуу сьылдыан ыалдыбыт оҕо суох буолар. Сүүрдэрин, хаарынан сууннараарын үгүспүт сөбүлээбэт буолар.

Билигин аҕыс уоннарыттан тах-сыбыт оҕоньоттор, эмээхситтэр уһун үйэлэнээри, оҕолорун, сиэннэ-рин өссө иитиһээри доруобуйа-ларын чэбдигирдэр инниттэн «Орфо-коон» дьарыктаналлар уонна сүүс саастарыгар тийэргэ эрлээхтэр, онно дьулуһаллар.

Айылга көмөгүнэн үс куттарын толоруналлар. Учуутал айылҕага бэйэн миэстэтин буларгар ынгырар.

Николай НИЛОВ

КУЛУУП - НЭҦИЛИЭННЭНИ ТҮМЭР КИИН

Ааспыт сыл биһиги 1 Хомустаах нэһилиэгиттэн 20-чэ буолан Чурапчы улууһугар уопут атастана, ыалдыттыгы сырыттыбыт.

Чурапчы дьэно «2000 үтүө дьы-ала» хамсааһынга көхтөөхтүк кытталарын илэ харахпытынан көрөн, «Норуот күүһэ - көмүөл күүһэ» дигэн этии чаччытын итэҕэй-эн, сөҕөн-махтайан кэлибит. Хас сьылдыбыт нэһилиэгит аайы но-руот тутуутун өрө тутан, дьаһал-талар баһылыкка дьону сатабыл-лаахтык түмэн, туһалаах дьыалаҕа туруоран сүрдээх үлэни ыһпытта-ра харахха быраһыллар. Төлөй нэ-һилиэгэр таас оскуола тутуугугар олохтоохтор бириди сүөһүнү биз-рэргэ быһаарбыттара да элбэҕи этэр.

Бэйэм культура үлэһитэ буо-ларбынан ол өттүн ыллахха, куль-тура дьыалэрэ үксэ типовой тутуу-лаах буоланнар сүрдээх киһнэр, араас тэрээһини ыытарга табыс-таахтар.

Кулууп нэһилиэнньэни түмэр сөҕөтөх киһи, киһи турута, көстүүтэ — бу нэһилиэк сиркилэтэ дигэн дьон-нор аһыгы олоххо эппиттири гына, аппаратуралан, уотунан-күөһүнэн хааччылытаргыттан киһи сөҕөр. Үлэлэрин хайысхата биһигиттэн туох да урагыта суох, оҕорор сири-нин үлэли оҕороллор, арай аҕа сүбө-тэ күүскэ үлэлиир эбит. Чөл олох иһин улахан хамсааһын тахсыбыт. Бүтүн нэһилиэгинэн арыгыттан ак-кастанан оҕороллор, орто сааста-ахтар испэттэрин кэриэтэ. Бааһы-най хаһаайыстыбалар, тэрлэттэр кулууп ыытар үлэтигэр сүрдээҕин кытталлар. Мундуйага бааһынай хаһаайыстыбалар бэйэлэрэ Саҥа Дьылга кытыһан сүүйүүдүлээх лоте-рея оонньоптуттар. Ким биэр сыа-рҕа маһынан, биэр тонна отуан, биэр куул хортуопшуйунан, диваны-нан, кирэһилиэнэн кыттыһан оҕор-буттар, кийрбит үп ыһах тэрээһи-нигэр туһаныллыбыт.

Чурапчыттан харахпыт арыл-лан үлэбитигэр сана сүүрээһини киллэрибит. Ол курдук биһиги, ку-лууп үлэһиттэрэ, 1 га сир ылан, нэ-һилиэнньэ ынгыры таһааран, хортуопшуй хомуйан оҕордубутт. Күһүн ону хомуйан сороҕун аты-ы-

лаан өрөмүөнгэ тутунубут, соро-дун ыһыһыга уурдубут. Эссө да ыһы-ыбыгын кэнэҕэр буһааннаахпыт.

Бииһи 1996 сыллаахтан «Аал-Луук Мас» программанан салайта-ран төрүт культураҕа, норуот пе-дагогикатыгар олоҕорон оҕорор си-ринэн түмсүүлээх үлэни тэрийиһи сыал-сорук онгостон үлэли оҕороб-т. Нэһилиэгитигэр «Алаас» дьиз-кэргэн киһнэ, олохтоох дьа-һалтанан бигэргэтиллэн тэрлэлэн, культура дьизитигер киһнэһэн, алта түөлбө үлэтин иилээһин саҕалаан ыгытабыт. Үлэбит сүрүн хайысхаты-нан, хас бириди специалист тэрий-ээччи быһытынан түөлбөлэргэ ыһы-арыллан үлэлиир. Быйыл түөлбө уус-уран отчутун күрээтин ыгыта-ры былааннныбыт.

Культура киһнэ нэһилиэк обще-ственной тэрлэтэлэрин кытта ыкса сибээстээхтик үлэлиирин түмүтэр бу тэрлэтэлэр үлэлэрэ улууска үчүгэй көрдөрүүлээхтэринэн биллэллэр. Культура киһнэ 10 дьобурдарынан арахсан түмсүүлэргэ анал програм-малаах, 400 киһини хаһан булаан-наахтык үлэлээн кэллэ.

Үлэбит түмсүүлээх уонна таһа-арыылаах буолбутугар Яна Петрова Орлова улахан көмөнү оҕордо. Киһи айыт «Аал-Луук Мас» про-грамма кэдүүстээгин, кэскиллэ-эрин бу биэс сьыл үлэлээн билибит. Аны бу программаны сайыннаран чөл олоххо анал программа он-гостон үлэлиир былааннаахпыт. «Но-руот күүһэ - көмүөл күүһэ» дигэн этиини тыһынан буолбакка, дьыа-ланан дакаастыр тоғоостоох кэм туһаайда. Кырдык даһаны, тыа смиртэр культура тэрлэттэ хайдах үлэлииртэн нэһилиэнньэ чөл ку-таах, доруобай, сизрдээх олохто-норо тутулуктааһын өйдүүр кэм кэл-лэ.

Үтүө саҕалааһымдар кыттыс-пыт нэһилиэгим бар дьонугар мах-талбын тиэрдэбин. Эһиэхэ барыгы-тыгар чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, дьолу-соргуу баҕарабын. Үтүө са-наа үксүү турдун, кэрэ санаа кэни-и турдун!

ТАТЬЯНА СОЛОВЬЕВА,
«Алгыс» культура уонна педагогика киһини директора

гиттэр ырыаһыты үтүктүн, холо-бурун батыһын. Киһи уонна нору-от ырыаһыттары С. П. Алексеев, М. Н. Елисеева тула Нам олохтоохто-ро «Оуокай» түмсүүтүгэр кытты-һын, эдр үлэһити, С. Зверев ааты-нан медалист В. С. Николаевы өйөөн.

Манна даһатан эттэххэ, РФ но-руотун үөрэтиригитин туйгуна, олох-тоох поэтесса, мелодистка, дэгит-тэр ырыаһыт Мария Николаевна Елисеева сьыл үбүлээрэ, быйыл айар үлэтин үгэнигэр сьылдыр, киһи тох-сунньу 31 күнүгэр 55 сааһын үөрэ-көтө бэлиэтээтэ.

2 №-дөх дөтсэд (сэбиэдиссэй РФ норуотун үөрэтиригитин туйгуна А. С. Федорова) коллективин «Дол-гуйаана» вокальнай ансамбла XX үйэ бүтэһик дебютана, «XX үйэ ырыалара» село уонна улуус кон-курсун диплома бэйэтин айар үлэ-тин ситиһилээхтик сараалабытын бэлиэтээн туран, чаылхай талаан-наах туттаах киһитигэр М. Н. Ели-сеева аайар үлэтигэр бигэ тирэх буолан, инникитин да сайдам ырыа аргыстаах сьылдыһың диэн улуус киһини атын тэрлэтэлэрин дьонун ынгырабыт.

КУУСТЭЭХ КУОЛАҦЫНАН

Анна Иннокентьевна Ефимова ыраах Хальма кыһа улуу Туйма-ада хочотун нуөл сиригэр, талы-талба Нам буоругар кэлэн олохсуй-бута номнуо 40 сьыл буолла. Аня кыһы манна улахан эдьийин фель-дшер Матрена Иннокентьевна По-пованы батыһан, эргизэн үлэтиттэн дьолун булан, бастын үлэһит, үтүө ырыаһыт быһытынан билибитэ ыраатта.

Киһини Культура дьизитин само-детельноһугар кытыннараары оччотооҕу худрук А. Ф. Шестаков сана киһини таба көрөн, кулуупка 1960 сыллаахха ынгырдыга. Онтон ыла Анна Иннокентьевна кулууп аһын «сапата» актыыбынай обще-ственник, хор, ансамбл бастайаан-най кыттааччыга үгүс республи-канский фестивалларга кытына, араас талааннаахтары кытта алгы-ста, элбэхтик кээлэ-барда, гастрол-га да сьырытта.

Эргизэн систизмэтигэр үлэлиир көмигэр райПО коллектива Е. В. Соколова, Ф. К. Протопопов, В. П. Федоров салалталарынан уус-уран самодетельноһо бэйэлэрин ыч-чаттарын көбүлээн, тэрийэн оройуонга биллэр үчүгэй үлэлээх партиянай, комсомольский, профсо-юзнай тэрлэтэлэр бааллар этэ. Ол туһунан этиги бары бэркэ билэбит.

Мин көпсиир киһим холобурга сьылдыар коммунист, бюро, райком чилиэннэр тийэ үүммүтэ, үлэтигэр урагы бэринилээх, туохтан да ак-каастаммат, күнү быһа атаҕар ту-ран үлэлээн баран, киһэттин Куль-тура дьизитин репетициятыгар тий-ийэн, 2-3 чаас ылаан, үгүс элбэх мероприятиялары ыгытыга күүһэ баарынан кыттан көмөлөһөр идэ-лээҕэ. Республиканский Эйэ фунда-тыгар хаста да ыйдаагы хамнаһа, кэлин пенсиятын уган, Саха АССР Эйэ Комитетин знагынан наҕараа-далаһыта, коммунистическай үлэ ударнига.

Анна Иннокентьевна төһө да пенсияҕа таһыстар сцена ветеран-нарын «Ийиһи» кулуубугар сөбүлэ-эн сьылдыр, культура сайдарыгар быһа ччы кыттан, дьон биһирэбилин ыгытаһын ылар. Киһи ыраас тембр-даах күүстээх сопрано куолаһынан хортан, ансамблтан солисткага тий-ийэ үүннэ. «Ньургунун» вокальнай-хоровой коллективка тэрлэлээҕин сьылдыр биэр бэринилээх ыры-аһыт, культура пропагандиһа дьизэхпинэ оһун буолбат.

Ол курдук, дьүөгэтинэн Р. Н. Байрактын билиннэҕэ диэри «Кы-һыны атаарыһыа» бастын частуш-каһыттар, карнавал актыыбынай кыттааччылар, ынгырыһа сьылды-ан бэйэлэрин талааннарын кэлин биэс сьылга кырдыҕастар, инбэллэг-тэр күннэрин куруутун киэргэтэн, киһилэр махтааларын ылааллар, атыттарга холобуру көрдөрөллөр.

Быйыл Анна Иннокентьевна уус-уран самодетельноһо кытты-быта 40 сьылын бэлиэтиир, бу кэрэ-бэлиэ даатанан вокальнай-хоровой коллективтыт актыыбынай кытта-аччытын эдрдэлибит, чэгиэн-чэб-дик доруобуйаны баһарабыт.

Ф. ЛУКИНА,
ИМК методуһа, хормейстер

Саха сиригэр комсомол тэриллибитэ 80 сылыгар ААЛАЙ УОТТААХ СУЛУҤУМ, АЙАР ТУТАР СУОЛДУТУМ!

Эн комсомол -- мин дьолум!

УЛУУСКА КОМСОМОЛ ТЭРИЛЛИИТЭ

Саха Республикатыгар комсомол тэриллибитэ 80 сылын (2001 с. муус устар 3 күнэ) туолар. Биһиэхэ эмиэ ити кэмгэ тэриллибитэ. (1921 с. кулун тутар).

Улуус бастакы комсомолецтара Иван Посельская, Георгий Посельская (Үөдэйдэр), Петр Игнатьев (Куһаҕан Ыал), Тимофей Охлопков (Хамаҕатта), Семен Ощепков (Маймаҕа), Тимофей Кулаковская (Хатырык), Петр Федоров (Бөтүг), Афанасий Петров, Афанасий Кривошапкин (Таастаах) этилэр.

Комсомольскай ячейка 20-с сыллаах бастакы секретардарынан И. Кымов (Посельская), П. Игнатьев, Т. Охлопков, И. Гаврильев, З. Никифоров, Ф. Винокуров, М. Степанов буолбуттара.

20-с сыллар үлэлэрин хайысхалара: саҥа олох иһин сэрйигэ кыттыгы, 1924 с. улууска пионерскай тэрилтэни тэрийиэх, ыраас олох тэнинти, бастакы табаарыстыбалары, коммуналары тэрийсиги, үөрэҕэ суохтары үөрэхтээһингэ (ликбез) туһаайылыбыттар.

Саҥа олох иһин олохторун толук уурбуттар ортолоругар бааллар, холобур Тимофей Охлопков Тулгач сэрйитигэр билээн түбэһэн, кыыллыгы өлөрүллүбүтэ, Тимофей Кулаковскай, Нигматуллин Киллэмгэ ытыалаһыыга, Семен Ощепков Киллэмгэ бааһыран баран, куоракка эмкэ кириэн өрүттүбэтэ, Афанасий Петров Сизгэн Күүлгэ ытыалаһыыга өлбүтэ, Петр Федоров Чурапчыга өлөрүллүбүтэ, Георгий Прибылых Уус-Майа сиригэр

Күпкэ разведкаҕа сылдьан албутэ, Файзулин, Минияров, Трапезников Куонда Кириэс элиэни эгитигэр өлөрүллүбүттэрэ, икки кимнээҕэ биллибэт комсомолецтар өрүскэ харабылга олорон, тоҕон өлбүттэрин туһунан кэлсэн баар.

Нам ситэтэ суох орто оскуолатыгар 1924 с. күһүн учууталлар Е. Д. Азарова, Ф. Г. Дьяконов салайылыларынан бастакы пионерскай тэрилтэ тэриллибитэ.

Комсомолецтар, ыччаттар «Браас олох» иһин хамсааһыны көүлээбиттэрэ. Онно хотону дьийтэн араарыы, таңара, абааһы итэҕэлэрин туоратыы, сүүйсүүлээх оонньуулары бобуу, бириднн киһи туспа суунар, аһыыр тэриллээх буолуутун ирдээһин уо. д. а. кириэллэрэ.

Үөрэҕэ суохтары ааҕар, суруйар ыччаттар, кыра да оролор улахан дьону ааҕарга суруйарга үөрэтэллэрэ. 30-с

сыллар ортолоругар диэри онук үөрэтэн, аахпат-суруйбат улахан дьон ахсаана оройуонга лаппа арыйабыта. 1006 киһиттэн 827-тэ программаны толорбута. Ити үлэ 128 ыччат үлээбиттэртэн 50-тан тахсата туох да төлөбүрө суох үлээбиттэрэ.

1929 с. диэри улууска бири уопсай ячейка баара. Онтон түөрт тус-туспа ячейкалар тэриллибиттэрэ. Кирилэр бэйэлэрэ туспа бюролаах этилэр. Бары Куонда Кириэстэри бюоро ба бэриналлэр. Сүрдээх көхтөөх, үлэлиир-хамсыыр, тэрийэр баҕалаах комсомолецтардаах этилэр. 1 Хомустаахтааҕы (Үөдэйи), 1 Хомустааҕы, Никольскайы, Партизаны хабаан) секретары Колесов Николай Степанович 1 этэ. Комсомоллара: Шестаков М. Д., Аргунов М. И., Яковлев Н. И., Лиханов Н. Л., Окочешников П. Л., Иванов И. С., Софронов М. И., Сысолатин А. Ф.,

Эверстов П. Н., Зырянов А. Н. уо. д. а. бааллара).

Куонда Кириэстэри (Нам селотун урукку аата) (Хамаҕаттаны, 2 Хомустааҕы киллэрэн секретарь Степанов Михаил Яковлевич буолбута. Комсомоллар: Степанов К. А., Никифоров З., Овчинников С. С., Макаров И. М., Гаврильев И. С., Суздалов П. П., Никитин Д. А., Жиркова Г., Рехлясов И. И. уо. д. а. баар этилэр.

Хатын Арыытааҕы (Бөтүгү, Кыһыл Дэрэбинэни, Аппааныны түмэн) секретарь Винокуров Гаврил Прокопьевич, кэлин Сивцев Тарас Дм. үлээбиттэрэ. Комсомоллара: Сивцев С., Кайгородов В. П., Корякин Е. Д., Сивцев С. К., Пономарев Т. Г., Стрекаловская С. Г., Лукин Я., Колпашникова Л. Я., Попова Матрена, Евсеев С. С. уо. д. а.

Хатырыктааҕы (Түбөни, Арбыны, Көбөкөнү, Модуту, Хатырыгы хабаан) секретарынан Кутуков Роман Петрович үлээбитэ. Комсомоллара: Охлопков Е. Г., Павлов Павел, Ваишев К. Г., Устинов Д. В., Ядрихинская К. И., Потапов Д. Е., Колесов П. П., Больницкая А. П., Атласов М. Д., Охлопков Н. В. уо. д. а.

Дьэ бу дьон улууска сир түгэтигин ытыгыга, тыа хаһаайыстыбатын артыаллары, коммуналары тэрийиэхтэ төһүү күүс буолбута. Үгүстэрэ саҥа тэриллибит «Одун», «Чомоорко», «Соттой», «Үүнэр олох», «Кыһыл суһаһык», «Алексей үөһэ» уо. д. а. артыалларга комсомольскай ячейкалары салайбыттар, биригэдирирдэринэн үлээбиттэрэ.

нааҕы тэрилтэтин арааппарын туттарбыттар. Итилэр бары Аҕа дойдуну көмүскэлигэр эт-хаан бөлөм буолуутугар көмө буолбуттара саарбаҕа суох.

Комсомоллар бэйэлэрин көмөлөһөөччүлэрэ, солбуйааччылары — пионердар — сайынгы сынналарын базатын тэрийиэхтэ элбэхтик үлээбиттэрэ. 1936 с. Хатырыкка 100 миэстэлээх, Көбөкөнгө 40, Хамаҕатта 50 миэстэлээх пионер лааҕырдарын дьылээтэ бири харчыта суох комсомолецтар уонна ыччаттар күүстэринэн тутуллубуттара. Хамаҕатта, Көбөкөн лааҕырдара ситэ бүппэтэхтэрэ. Хатырык лааҕырыгар Ворошилов аатынан колхоз председатели урукку комсомолец Е. Г. Охлопков, комсомольскай секретарь Николай Тихонов улахан кыһалатта ороонун, бэрт эрийинэн көгүллэммитэ.

Ол сайын сүннүнэн парка миэстэтин дэхсилээһингэ, ыраастааһынга күүстээх үлэ барбыта. Сүүһүнэн баарай чөгөчөхтөр төһүүнэн түөрүллүбүттэрэ, эмзирбит сытыннааҕы дүлүгүнэр, бөхсүөс ыраастааһына, стадион штaketнигынан эргитилибитэ, Парка миэстэтэ, оллура-боллура грейдэринэн, лаппа ахынан кеннөһүллүбүтэ. Бу үлэлэр барылар комсомолецтар, ыччаттар күүстэринэн, субуотунньук бэрээдэгинэн ытыгылыбыта.

Парка тутууга күргүөмнээхтик 1956 — 61 сс. ытыгылыбыта. Бу бириэмэлэргэ үлээбит комсомол райкомун секретардара М. И. Терютин, Д. И. Винокуров, В. М. Бочкарев, И. З. Кривошап-

Тыыннаах тыоһулар КУЛЬТУРА ПАРКАТЫН ТУТУУГА

Улууска культура парката тутуу 1955 сылтан ыла саҕаламмыта. Оччотооҕу райсовет исполкомун председателин Данил Софронович Протопопов үлэлиирэ. Биридэ биһигини, культура үлээбиттэрин, кабинеттар ыгытыран ылан баран: «Биһиги республика үгүс оройуоннарыттан улахан кыһалат иһэбит, аныаха диэри сыһыалааҕы парката суох олоробут. Онон бэрт түргэнник парка миэстэтин була охсон, тутуутун саҕалаа. Бөдөҥ тутууларга райсовет үбүнэн көмөлөһүөҕү, оттон кыра тутуулары ыччат күүһүнэн субуотунньуктарынан быһаарыахха» диэн сорук туруорбута.

Ити соругу истээт, комсомол оройуоннааҕы комитетын бастакы секретарыгар Михаил Иннокентьевич Терютинга субэлэһэ тийиһиппит. Киниэхэ парка тутуулары туһунан сорууда ылбыһытын кэпсээбиппит. Киһибит истээт, өрө көтө түспүтэ: «Бэрт сөптөөх дьаһал тахсан эрэр эбит. Биһиги бу дьаһалы өйүүбүт, манна ыччат көмөтүн күүһүрдүөхпүт» диэн тылын биэрбитэ.

Сарсынныгыгар комсомол райкомун секретардара Михаил Терютин, Николай Марков, культура оройуоннааҕы Дьэитин инструктора Семен Алексеев, культура отделыттан мин буоламмыт оройуон киһи, арҕаа, соҕуруу тыаларын уһаты-туора хааман, парка тутуулар сөптөөх миэстэтин көрдүү сылдьан, парка билиһини миэстэтигэр харакхыт хатаммыта. Оччотооҕу бу миэстэбит Хамаҕатта нэһилиэтин Ленин аатынан колхоз сирэ буолан хаалан, көгүллээн быстыбаккалар элбэх бириэмэбитин сүтэрбиппит. Кэлин оройуон салалтата ороонун, бэрт эрийинэн көгүллэммитэ.

Ол сайын сүннүнэн парка миэстэтин дэхсилээһингэ, ыраастааһынга күүстээх үлэ барбыта. Сүүһүнэн баарай чөгөчөхтөр төһүүнэн түөрүллүбүттэрэ, эмзирбит сытыннааҕы дүлүгүнэр, бөхсүөс ыраастааһына, стадион штaketнигынан эргитилибитэ, Парка миэстэтэ, оллура-боллура грейдэринэн, лаппа ахынан кеннөһүллүбүтэ. Бу үлэлэр барылар комсомолецтар, ыччаттар күүстэринэн, субуотунньук бэрээдэгинэн ытыгылыбыта.

Парка тутууга күргүөмнээхтик 1956 — 61 сс. ытыгылыбыта. Бу бириэмэлэргэ үлээбит комсомол райкомун секретардара М. И. Терютин, Д. И. Винокуров, В. М. Бочкарев, И. З. Кривошап-

кин тутууга ыччат түмсүүтүн көүлээһингэ сыламтата суох үлээбиттэрин билиэтир наадалаах. Кэлин үлээбит секретардар К. К. Корякин, Д. П. Корякин о. д. а. парка тутуутугар эмиэ биллэр-көстөр суолу хаалларбыттар.

Парка тутуутун былааннааһын, чертэһун онгоруу комсомол оройуоннааҕы комитетын иккис секретара Николай Филиппович Марковка сүктэриллибитэ. Былаан уонна чертеж райсовет исполкомунан биһиргэтиллибитэ. Ити кэниитэн тутуу биһиргэбит чертэһунан тутууларын ытыгылыбыта. Николай Филиппович бэйэтинэн арахсыбакка сылдьан салайсыгыта, хонтуруоллаһыта. Парка бөдөн тутууларын кырдыаҕас болуотунньук оҕоньоттор быһаарбыттар.

Ити сылларга парка 2100 погоннай метр уһуннаах саһыл сизкэтинэн эргичи күрүөлэммитэ, икки сайынгы театрдар, стадион, трибуна, 500 көрөөччүгэ ыскамыайка, спортсменнар, уус-уран самодеятельность кыттааччылары сыһыанар, таҕнар икки павилионнара, 10-ча атыы-эргин ларектара, дьон олоор, сыһыанар ыскамыайкалара о. д. а. тутуллубуттара.

Оччотооҕу парка олохтоох художниктар Афанасий Федорович Шестаков, Тимофей Яковлевич Окочешников о. д. а. күүстэринэн туссаҕай стэндэлэринэн, плакаттарынан ис киирбэх гына киэргэтиллэр буолара. Манна Дьоккуускайдааҕы художественнай фонда үлэһиттэрэ бастайааннай көмөгү өр сылларга тэрийбиттэрэ.

Билигин парка санаттан-саҥа, сонун онгуктарынан байытыллан, кизрэкэин иһэрэ киһи хараҕар быраҕыллар. Оонньуу, көр-нар, ырыа-тойук күөстүү орҕуйар, ол иһин парка нэһилиэтинэн таптаан сылдьар миэстэтинэн буолбута биһигини үөрдэр.

Биһиги, парка бастакы тутуулааччылар, тутуубут сааһыран, төһө да эргэрдэр парката тутуутун бастакы пионердара буоларбытынан киэн туттабыт.

Улуус ыччаттара, бэйэбит хара көлөһүнгүтүнэн тупшут таптаалаах парката алдыаммакка-кээһэммакка чөл турарын, айылҕата, ото-маһа силигилини үүнэ-чэчири турууларын туһугар кыһамныыгытын, болвомтодугун уурагытыгар эһигини ыгырабыт.

А. ПРОТОПОВ, СР культуратын үтүөлээх үлэһитэ

30-с СЫЛЛАРГА КОМСОМОЛ — УЛУУСКА СҮРҮН КҮҮС

Холбоһуктааһыны салгыты тэрийсиги, бүтүүн начальнай үөрэхтэһин, бастакы МТС тэриллиитэ, республика промышленноһугар кыттыгы, үөрэҕэ суоҕу үөрэтти түмүктэниитэ. Райкомол бастакы секретардара: Барашков П. М., Тихонов И. Н., Яковлев Н. И., Наумов Н. Т., Жирков З. И.

30-с сылларга Үөдэйгэ, 1 Хомустаахха, Партизанга, Хамаҕатта, Хатын Арыыга, Бөтүнгэ, Хатырыкка, Көбөкөнгө комсомольскай тэрилтэлэр баар буолтара.

2 Модукка, Бөтүнгэ, Хамаҕатта, Таастаахха, Партизанга, Көбөкөнгө, Түбэҕэ саҥа аһылыбыт оскуодаларга пионерскай тэриллиитэ тэриллибиттэрэ.

Улууска баар коммуналар, кыра артыаллар холбоһон, колхозтар буолбуттара. Улуус оройуон аатын ылбыта. Куонда Кириэс Нам селота буолта.

Республикаҕа промышленность түрүттэрэ баар буолтара. 1925 с. партия дойдуну индустриализациялаһынга ыгырбыта. Ити сыллартан кыһыл көмүстөөх Алдан республика киэн туттуута буолта. Онон Саха сириин үгүс ыччата түмсүбүтэ. Биһиги улуустан 30-тан тахса ыччат үөрэнэ, үлэли 1932 с. диэри ытыгылыбыта. Онтон Сангаар таас чоҕо хостонуутун бастакы сылларыгар оройуон комсомолецтара уонна ыччаттара (оччолорго Сангаар биһиги оройуонмутугар кириэрэ) актыыбынай кыттыгыны ылбыттар. 1930 — 35 сс. 60-тан тахса ыччат

Сангаарга үлээбиттэ биллэр. Онон комсомольскай тэрийээччинэн Василий Данилович Ядрихинский (кэлин Саха АССР оскуолаларын үтүөлээх учуутала) аняммыта. Кэлин комсомол 50 сыллаах үбүлүөйүгэр бара сылдьыбыта. Онон Никифор, Лука, Петр Дураевтар Сангаары түрүттэспит бочуоттаах дьон буолтанын, Федоров И. П., Иванов уо. д. а. бастакы станхонцевтар ааттары ылбыттары билэн, сорохторун кытта көрсөн, сүргэтэ улахан кыһалатта кетүбүллэн кэлбитэ. Онтон Сметанин Я. П. Саха АССР Үрдүкү Сэбиэтин депутаты буола үүммүт. Колмогорова (Олесова), Заровняева, Барамыгина уо. д. а. кыргыттар эмиэ Сангаарга үлээбиттэрэ биллэр.

Оройуонга 1934 с. бааһынайа колхозка сүннүнэн бары кирииллэрэ ситиһилибитэ. 1936 с. Дьоккуускай, Кэбээйи, Горнай оройуоннара тэриллиилэринэн сибээстэн, Намтан тоҕус нэһилиэк 24 колхозтара олорго бэриллибиттэрэ. Онон 54 колхоз хаалбыта.

1932 с. бүтүүн начальнай үөрэхтэһин тэриллилэринэн элбэх саҥа оскуолалар аһылыбыттар. Сэттэ кылааһы бүтэрбит элбэх ыччаттар, комсомолецтар учууталынан аняммыттар. Олор иһэригэр Е. О. Ядрихинский, К. П. Суздалов, Г. Д. Барамыгин, Р. П. Кутуков, П. П. Окочешников уо. д. а. учууталлыы барбыттар.

Оройуонга МТС (1931 с. бастакы директор И. Е. Винокуров) тэриллэн, бастакы трактордар кэлэнэр элбэх

ыччат механизатор буолбуттара.

Оройуонга техника кэлитинэн сибээстэн, алта туһаайынан киэҥ суолу онгоруу сорууга турбута. Нам — Дьоккуускай (49 км), Хатырык — Туруйа Оспуоһа (72 км). Маны секретарь Николай Тимофеев салайбыта. Нам — Салбан (90 км) суолун Дмитрий Аммосов, Алексей Касьянов салаан онгортубуттара. Нам — Модут (30 км), Кэбээйилир (25 км), Арбынныр (30 км) суоллар онгоруллубуттара. Элбэх ойууур солондон, төгүргэс түөрүллэн, үлэ барыта ат, одус, илии күүһүнэн ытыгылыбыттар.

П. М. Барашков билиэтиринэн: «... оройуон комсомолецтара, ыччаттара техниканы баһылааһынга, суол онгоһуутугар, холбоһуктаах хаһаайыстыбаны тэргээһин өтгүнэн бөгүөгүтүгэ 1933 — 37 сс. улахан үлэни ытыгытытара. Оройуонга 1937 с. 70-ча механизатордар баар буолбуттара. Сири онгоруу кэһэбитэ, тулсубута, үүнүүнү да ылыы үрдээбитэ» диэн.

Комсомол райкома обороннай суолталаах үлэни кизинни тэрийсэрэ, 1936 с. 637 чилиэниэх Осовиахим 27 маннайгы сүһүөх тэрилтэлэр бааллара. ОСО, ГТО чилиэниэринэн комсомолецтар, ыччаттар буолаллара. Ворошиловскай ытыгы куруһуоктара, хайыһарынан походтар, куоталаһыылар тэриллэллэрэ. 1936 с. 100 киһи Намтан Дьоккуускайга хайыһарынан киирбиттэрэ. Онон Сэбиэттэр Бүтүн Саха сиригэр сьез-тэригэр комсомол оройуон-

Спорт - дьулуур, спорт - тулууру

КИЭН ТУТТАР СПОРТСМЕННАРБЫТ

Сивцев Е.С.-Таллан Бүрэ аатынан Бөтүг орто оскуола...

ев бирийин икки төгүллээх иккис призера. М. Порядин...

Марков Рома (4 кыл.), улуус аатын ааттаптыг улахан ситиһилээх, ол курдук...

Оскуолабыт спортивнай олофор физрук Нь.Н. Сузда...

Түгэнинэн туһанан төрөспүттэргэ Р.А. Марковка, С.Н. Необутовка, А.М. Оконешниковка, П.К. Слеп...

Биһиги биир дойдулаахпыт Н.К. Алексеев бирийи...

К. ИЛЬИН, физкультура учуутала. Бөтүк

«Амма» кулуубун хамаанда кёһө сылдыар Кубогы ыл...

Турнирга уопсайа 9 хамаанда кытынна. Ол курдук: Дьокуускай куораттан - «Ар...

Тоус хамаанданы икки бөлөххө арааран, бастакы ооньуулар сараланнылар.

Уһус ооньуубутун, дьэ, кыһылаахтык мүлчү туттубут. Ол курдук, «Баатаҕай» хама...

Уһус ооньуубутун, дьэ, кыһылаахтык мүлчү туттубут. Ол курдук, «Баатаҕай» хама...

лиилэр, сүүрүүлэр күүттэллэр уонна инники итэстэрбитин ырытыһан, өйдөһөн...

Аны билигин финалбытыгар эргиллэбит: бастакы көрсүһүүгэ, «Хатас» «Соморсуну» 2:0 хотто. «Аргыс» «Маарыкчаанга» 0:2 сабы...

Анал бириестэринэн наараадаланылар: «Бастын ооньуоччунан» Саха ВА хамсааһыныгар биир баста...

Күрөхтөһиһи тэрийэччилэр бу турнир кыайылаахтарынан Кубогунан, медалларынан, II-с уонна III-с при...

Анатоллий СОФРОНОВ, I Хомустаах

БИЛЭРИИЛЭР-РЕКЛАМА

ООО «Намский гранильный завод» объявляет конкурс на должность оценщика бриллиантов - контролера ОТК...

Требования: высшее техническое образование возраст от 25 до 35 лет умение работы на компьютере.

Намскому ГУП по ремонту и содержанию а/дорог требуются на работу:

- * заместитель директора с высшим техническим образованием - 1 чел. * заместитель главного бухгалтера с высшим бухгалтерским образованием - 1 чел. * Дорожный мастер со среднеспециальным дорожным образованием - 2 чел.

Гараж, бааннык көндөйүн онорууга сакаас ылабыт, матырыйалбыт бэйэбититтэн. 6 х 6 дьыэ көндөйүн аты...

УЛУУСТААҔЫ ИСТИБЭТТЭР ОБЩЕСТВОЛАРЫН ЧИЛИЭТТЭРЭ УОННА ИСТИБЭТ, САҔАРБАТ ОБОЛОРОДОХ ТӨРӨПҮТТЭР БОЛҔОМТОЛОУГАР

Бу дьыл кулун тутар 19 күнүттэн муус устар 1 күнүгэр диэри обществовэ учуокка турар уонна туруон ба...

Онно кэлэргитигэр бэйэбитин кытта паспоргытын, пенсионнай дастабырыаннагытын уонна МСЭ (ВТЭК) ыспараапкатын илдэ кэлэбит. Атын сиргэ үөрэнэ сылдыар о...

Улуустаагы истибэттэр обществолара

Намнаагы педагогической училищени 1976 сыллаахха бүтэрбиттэр 25 сылларын, 1981 сыллаахха бүтэрбиттэр 20 сылларын бэлиэтир «Көлүнэлэр көрсүһүүлэригэр» ити сыллардаагы выпускниктары ынырабыт.

ГУП «Ас-үөл» заключает договора контрактации с хозяйствами и населением улуса на закуп молока по цене 11 руб. за I сорт, 10 руб. за II сорт.

Считать недействительным утерянный аттестат серии А № 13797995, выданный 17 июля 1997 г. Кобяконской средней школой на имя Слепцовой Екатерины Павловны.

Кривошапки Александр Иннокентьевич аатыгар бэриллит НЧ 2012229 №-дээх байыаннай билиэт сүппүтүнэн дьингэ суогуунан ааҕарга.

Мохначевская Мария Петровна аатыгар бэриллит 289313 №-дээх ветеранскай дастабырыанна сүппүтүнэн дьингэ суогуунан ааҕарга.

Считать недействительным утерянный военный билет № 2049206, выданный на имя Колесова Юрия Михайловича.

ЧУОЛКАЙДААҔЫН

Биһиги ааҕааччыбыт көрдөһүүтүнэн б.д. олунньу 20 күнүгэр «Бэйэ холун билиниэххэ» диэн ыстатыйа авторынан Ион Иванович Москвитин буоларын биллэрэбит.

КЭРИЭСТЭБИЛ

Биһиги эдьийбитин, балтыбытын Жиркова Мария Петровна күн сириттэн сүтэрбиппит номнуо I сылын туолар.

һын бүтэрэн баран I Хомустаахха салгыы үөрэнэ кирибитэ. 1971 сыллаахха орто оскуоланы бүтэрэн баран комсомольскай путевканын «Нам» совхозка икки сыл ыанньыксыттабыта.

КӨР-КУЛУУ КОНКУРСУН БАЛАҔЫАННАТА

Сыала-соруга: Эдэр толорооччулары, сана коллективтары арийыы, көр-кулүү жанрын үрдэтии, дьонно тириэрдии, олохтоох автордар айымньыларын сырда...

РЕДАКТОР В.Г.КАСЬЯНОВ ОТДЕЛАР: информация, сурук, төрүт культура, иллюстрация уонна реклама (секретариат) — 21496; ; бухгалтерия — 21332; факс — 21332; «НАМ» ТРК — 21632; редакционной издательской система — 21141

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, Нам улууну дьаһалтата, редакция коллектива. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһууну контуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ Госкомитетын СР региональной управлениетыгар регистраци...